

כמה גדולים בעלי אמנה א' אחו"ק תשל"ב

"אמר ר' חמא ב"ר חנינא, גדול יום הגשמים כיום שנבראו שמים וארץ" (תענית

ז ב') "אמר ר' יוחנן, גדול יום הגשמים כיום קבוץ גלויות. שנא' שובה ד' את שביטנו כאפיקים בנגב" (שם ח ב'). "אמר ר' אבהו, גדול יום גשמים מתחילת המתים. דאילו תחילת המתים לצדיקים, ואילו גשמים בין לצדיקים ובין לרשעים, ופליגא דרב יוסף, דאמר רב יוסף, מתוך שהיא שקולה כתחילת המתים, קבעוה בתחילת המתים, אמר רב יהודה גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה. וכו', רבא אמר, יותר מיום שניתנה בו תורה וכו' (שם ז א').

ומאחר שכה רבה מעלת הגשמים, עד שדימוה חז"ל לדברים החשובים והנכבדים ביותר בתולדות הבריא, כבריאת שמים וארץ וכקיבוץ גלויות כתחילת המתים ויותר ממנה, כמתן תורה ויותר, בודאי יתעורר כל אחד לדעת מהו הכח המסבב את ירידת הגשמים, ובאיזו זכות מתגלגל ובא מאורע כה נשגב ואדיר.

אמרו חז"ל (שם ח א') "אמר ר' אמי, אין הגשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמנה" וביאור ענין "בעלי אמנה" הוא עפ"י מה דאמר ר' בשבת (לא א') "והיה אמונת עתיד וכו' אמונת זה סדר זרעים וכו'". ופי' בתוס' בשם הירושלמי, שמאמין בחי העולמים וזורע, יעו"ש. והי' שמאמין בהקב"ה ובוטח בו שיוריד גשמים, לכן הוא זורע את שדהו, ובשביל בעלי אמנה אלו יורדים גשמים.

וכך מבואר בהמשך דברי הגמ' בתענית שם "ואמר ר' אמי, בא וראה כמה גדולים בעלי אמנה, מגין מחולדה ובור, ומה המאמין בחולדה ובור כך, המאמין בהקב"ה עאכו"כ. ופי' רש"י ותוס' שם דהכונה למעשה שהי' בבחור אחד שנתן אמונתו והבטחתו לריבה אחת שישאנה, אמרה, מי מעיד? והיו שם בור וחולדה, אמר הבחור, בור וחולדה מעידים, לימים עבר הבחור על אמונתו ונשא אחרת והוליד שני בנים, אחד נפל לבור ומת. ואחד נשכתו חולדה ומת.

ובביאור ענין זה של "מאמין בחולדה ובור" אשר לכאורה אין לו כל מובן, נראה לומר, שע"י אמונתו בחולדה ובור הריהו נותן בהם כח לקיים את הדבור היוצא מפיו, ואם יפר את הבטחתו הרי הם נפרעים ממנו, ומיכן אמרו חז"ל "המאמין בהקב"ה על אחת כמה וכמה" שאם מאמין ובוטח בהקב"ה לא כל שכן שכביכול נותן כח בהנהגתו לנהוג עמו כמדת בטחונו ואמונתו. וזהו מה שאמרו ש"אין הגשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמנה" כי ע"י בטחונם ואמונתם בהקב"ה שיוריד להם גשמים, הם נותנים כח בבריא, והגשמים יורדים בשבילם.

וכך מתבאר מדברי הגמ' בחולין (פד ב') "דרש ר' עזירה, וכו', לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו (פחות מכדי היכולת, רש"י) וילבש ויתכסה במה שיש לו (לפי היכולת, שלא יתבייש, רש"י) ויכבד אשתו ובניו יתר ממה שיש לו (יותר מכפי היכולת, רש"י) שהן תלויין בו, והוא תלוי במי שאמר והי' העולם".

ומה שנאמר כאן שאשתו ובניו "תלויין בו", הוא ג"כ על פי היסוד הנ"ל. שכיון שהם סמוכים על שלחנו ועיניהם תלויות בו, הרי ע"י אמונתם בו נתנו לו הכח לפרנסם. ועל כן אמרו חז"ל שיכבדם יותר ממה שיש לו ולמעלה מיכלתו, כי אין גבול ליכלתו, אלא כפי מידת בטחונו בו, בה במדה יוכל למלא משאלותם.

וסוד הענין הזה נרמז בתורה, שאמר משה להקב"ה "האנכי הרייתי את כל העם הזה אם אנכי ילידתיהו כי תאמר אלי שאתו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק וגו' מאין לי בשר לתת לכל העם הזה" (במדבר יא, יב-יג).

ומדאמר משה "האנכי הרייתי וגו'" מכללא אתה למד, שאילו הוא הרה וילד אותם הלא לו בשר לכולם, כי הבנים סומכים על אביהם, הורם מולידם, ובוטחים בו, על כן יש לו כלל הנצרך להם, אבל אלו אינם בוטחים בי ומנין לי בשר לתת להם.

וכך פ' בספורנו ז"ל את הכתוב "האנכי הרייתי", הנה האב יוכל להנהיג את בניו וכוונתו דזה כי כולם חושבים אותו לאותב שישתדל בכל כחו להיטיב להם, אבל אלה אינם בוטחים בי כלל, וחושדים ומנסים לראות מה אעשה בעדם, מאין לי בשר, הנה אין ספק אצלם שאין לי בשר לתת להם, וא"כ כשהם בוכים עלי ואומרים תנה לנו בשר, כאילו יש לאל יד, ושע"י בכייתם אעשה רצונם, אין זה אלא לבסות אם הנהגתי במצותך, ומה אשיג מאתך בעדם", והן הן הדברים.

ועפ"ז יש לבאר מה שאמרו חז"ל "קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף" ומה קושי יש ח"ו כלפי שמיא. אלא שכבר אמרו חז"ל כי קריעת ים סוף אף היא היתה מכח אמונתם של ישראל בהקב"ה. וכך אמרו (ילקו"ש שמות רמז רל"ג) "אחרים אומרים, כדאי היא האמנה שהאמינו בו, שאקדע להם את הים, שלא אמרו למשה, היאך אנו יוצאים למדבר ואין בידינו מחיה לדרך, אלא האמינו והלכנו אחרי משה".

ועל זה כדונו חז"ל כי כשם ששינוי הטבע שהי' בקריעת ים סוף הי' תלוי בבטחון ישראל בהקב"ה, ומכח האמונה בהקב"ה כביכול נשתנו בשבילם מערכות הטבע, כך תלויים מזונותיו של אדם בבטחון האדם בהקב"ה, וכמדת בטחונו בהש"ת כך מדת כח ההשפעה למעלה, וכמו שנתבאר לעיל שאין הגשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמנה.

וגדולה מזו מצינו, כי אף בשעה שההשפעה העליונה יורדת ובה על כל העולם, מ"מ אין כל אחד ואחד נוטל אלא לפי מידת בטחונו ואמונתו.

וכמו שמצינו בימי אלישע הנביא, עלה מלך ארם ויצר על שומרון "ויהי רעב גדול בשומרון" אז התנבא אלישע "ויהאמר אלישע שמעו דבר ד', כה אמר ד', כעת מחר סאה סולת בשקל וסאתיים שעורים בשקל בשער שומרון, ויען השליש אשר למלך וגו' הנה ד' עושה ארובות בשמים יהי' הדבר הזה. ויאמר הנך רואה בעיניך ומשם לא תאכל". ובסוף כתי' "וילצא העם ויבזזו את מחנה ארם ויהי סאה סולת בשקל וסאתיים שעורים בשקל כדבר ד', והמלך הפקיד את השליש אשר נשען על ידו על השער וירמסוהו העם בשער וימות כאשר דבר איש האלקים וגו' " (מלכים ב' ז').

ולכאורה קשיא למה נתחייב שלישי המלך מיתה, ואעפ"י שהעובר על דברי נביא חייב מיתה בידי שמים, מ"מ זה לא עבר על דברי הנביא אלא שלא האמין לדבריו, ולכאורה על זה בלבד אין חיוב מיתה. אלא הביאור בזה עפ"י מה שאמרנו. כי השליש שלא האמין, אינו אוכל ולא ניזון מן השפע הבא לעולם בזכות האמונה, וכיון שהי' השפע כה רב והגיע לסאה סולת בשקל וסאתיים שעורים בשקל, והשליש לא הי' ראוי לכך, לכן הי' עליו למות

וכן הוא במנהיג העם, לא יהא בו כח להנהיג את העם אם לא יאמינו בו ולא יבטחו בכחו, כמו שמצינו אצל יפתח הגלעדי שאמר לזקני גלעד בפנותם אליו שילך בראשם להלחם עם בני עמון, וכך ענה להם "אם משיבים אתם אותי להלחם בבני עמון ונתן ד' אותם לפני, אנכי אהי' לכם לראש וגו' וידבר יפתח את כל דבריו לפני ד' במצפה" (שמות ודרישה זו של יפתח שהתנה עמהם ללכת למלחמה בתנאי שימנוהו לראש עליהם מעתה תמיהה, וכי יפתח סתם רודף אחר הכבוד היה? ואם יתעקש אחד לומר כן, מה זה שכתוב: "וידבר יפתח את כל דבריו לפני ד' במצפה", ומה דבר יפתח לפני ד'? האם זאת שדורש כבוד לעצמו?

אלא כך אמר יפתח, אם מאמינים אתם בי וראש שבטי ישראל אני בעיניכם, יש בי הכח לנצח ולהכות את בני עמון. אבל אם איני אלא הדיוט, ואינכם צריכים לי אלא בשעת מלחמה, למען אלך עם הריקים והפוחזים אשר עמדי, כי אז לא אוכל לבני עמון, כי רב ועצום הוא ממני. (ועי' במלבי"ם שם מש"כ בזה).

ובמדרש אמרו (ויקרא רבה כד-ג) "מעשה בקרתני באבא יוסי איש ציתור, שהי' יושב ושונה על פתח המעין. נתגלה לו רוח שהי' שורה שם, וא"ל, אתם ידעתם כמה שנים שאני שורה פה, ולא הזקתי לאף אחד. ועתה יש רוח רעה שרוצה לשרות פה, והוא מזיק הבריות, א"ל מה אעשה? א"ל הרוח, יצאו כל בני העיר אל המעין, וכידיהם פטישים וכלי ברזל, ובראותכם מערכולת על פני המים תדעו כי נלחמים אנו זה עם זה, אז תקישו בכלי הברזל זה על זה וענו כולם ואמרו דידן נצח! דידן נצח! ולא זזו משם עד שראו כמין טיפי דם על פני המים (וניצח הרוח שדיבר עם אבא יוסי, את הרוח הרעה). והרי דברים ק"ו, ומה הרוחות שלא נבראו לשם סיוע, צריכים סיוע, אנו שנבראו לסיוע על אחת כמה וכמה".

אוצרות התורה
אוצרות השנה

ומה סיוע יש בקולות ובצעקות "דידן נצח" "דידן ניצח", אלא שע"י שכל בני העיר מכריזים כי נותנים הם אמונם בזה הרוח, ע"י כן נותנים בו כח לנצח את בן ריבו, וכמו שנתבאר.

ועל גיחזי אמרו חז"ל כי חטאו הי' במה שדחה רבנן מקמי אלישע, שהי' יושב בחוץ בשעה שהי' אלישע דורש. ומשאו התלמידים כי גיחזי בחוץ, אף הם לא נכנסו. ויש לבאר עפ"י היסוד הנ"ל, שלא זו בלבד שמנע תורה מן התלמידים, אלא מכיון שלא העריך את דרשתו של אלישע וגרם אף לאחרים שלא יאמינו באלישע, ע"ז גרע מכחו של הרב ומיעט את עצם כחו להשפיע על דורו, וזה מבהיל הרעיון.

והנה נראה שכשם שהמאמין בזולתו נותן לו כח בבטחונו בו, כמו כן המאמין בעצמו הדי הוא מחדיר בקרבו כוחות בלתי מוגבלים לפעול פעולות אשר הן למעלה מכח אנוש. וכמו שמתבאר מדברי הרמב"ן (שמות לה, כ"א) על הכתוב "ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו את תרומת ד' וגו' " והכוונה לחכמי הלב אשר הקימו את המשכן ועשו את כל אשר ציוה השם. וכתב עלה הרמב"ן וז"ל "וטעם אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה, כי לא הי' בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד או מי שיאמן בהם ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי ד' לבוא לפני משה לאמור לו אני אעשה כל אשר אדוני דובר".

מפורש בדבריו שהאומנים העושים במלאכת המשכן לא היו אומנים מומחים ולא למדו

את המלאכה הזאת מימיהם. אלא חשו בעצמם כי מטבעם הם מסוגלים לכך ובטחו בכוחם
ככתוב "ויגבה לבו בדרכי ד' " וכמו שאמר הכתוב בעניננו כאן "כל איש אשר נשאו לבו"
ובכח זה עשו כל מה שעשו.
ויסוד זה הוא הקדמה להצלחת כל בן ישיבה. המתיאש מכחו ומכשרונותיו הריהו
מתרפה מתלמודו, והבוטח בכחותיו ומאמין בעצמו שמסוגל הוא להתגדל בתורה עד מאד
ומקיים בעצמו את הכתוב "ויגבה לבו בדרכי ד' " הוא יתגבר ויתאזר בכח, ויעלה
ויצליח.

אוצרות חכמה
אוצרות חסד